СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 208. | Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 7. вересня, 1923. | VOL. XXXI. | No. 208. | Jersey City, N. J., Friday, September 7, 1923. | THREE CENTS

УГОЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ РОБИТЬ ДЕЯКІ ПОСТУПИ

ГАРИСБУРГ, Па. 5. вересня. — Після цілоденних конференцій межи представниками майнерської юнії та представниками властителів копалень мягкого вугля, пенсилвенійський губернатор Пиншо заявив, що ціли ще не осягнено, але всеж таки зроблено деякий поступ.

Учасники конференції сходилися три рази на спільні наради. На ділі вони ще не полагодили ні одного спірного питання. Ба навіть покищо говорили лишень про два робітничі домагання, других вісьмох навіть не тикаючи.

Зі становища обох сторін видно, що майнерські представники домагаються доконче признання системи відчековання та підвишки майнерської заплати, а головно признання 5 долярів як найнизшої денної заплати для майнерських помічників. Одинокий поступ лежить хиба в тому, що Пиншо, видно за згодою властителів, предложив плян загальної підвишки заплати о 10 процентів.

Мимо того, що Пиншо говорить про поступи переговорів, загально панує враження, що коли йому не вдасться завтра довести до остаточної згоди, конференція розібється.

КАРАЮТЬ КОРАБЕЛЬНІ ФІРМИ

НЮ ЙОРК, 5. вересня. — Іміграційний уряд у Вашінгтоні рішив, що імігранти, які приїхали на чотирох кораблях, що приїхали до нюйорського порту на кілька минут перед 1. вересня, мають бути зачислені до вересневої квоти, але кожда корабельна фірма має бути покарана на 200 долярів за кождого пасажира, доставленого в той спосіб, а кромі сього має звернути пасажирам гроші, побрані за перевіз.

ПРИГОТОВАННЯ ДО ПРЕЗИДІЯЛЬНИХ ВИБОРІВ

ВАШІНГТОН, 5. вересня. — Провідники републиканської партії рішили на своїй конференції не постановляти ні місця ні часу конвенції своєї партії в справі виборів президента в 1924. році так довго, поки сього не зробить уперед демократична партія.

Президент Кулидж [illegible] просив републиканський сенатор з Індіяни Вотсон передати стейтовим републиканцям якийсь клич, казав переказати їм „Лучіться!"

ЗНОВА ПІДНОСЯТЬ ПИТАННЯ ПРОГИБІЦІЇ

НЮ ЙОРК, 5. вересня. — Антисалюнова Ліга розіслала до всіх кандидатів на членів стейтової леґіслятури квестіонар (запит), в якому проситься кандидата виразно, чи він, ставши членом леґіслятури, буде голосувати за законом, дозваляючим містам видавати місцеві закони про допомогу виконування прогобіційного закона.

Покищо лишень один кандидат відповів на запит, заявляючися проти пропозиції Антисалюнової Ліги. Се був Френк Давдера, кандидат републиканської партії з першого округа в Брукліні. Каже він, що він є за тверезостю але проти прогибіції.

ПЕРША ПРОМОВА КУЛИДЖА ВІД ОБНЯТТЯ УРЯДУ

ВАШІНГТОН, 5. вересня. — Кулидж виголосив нині тут до учасників конвенції товариства почтарів свою першу публичну промову від часу обняття уряду президента. Кулидж закликав почтарів в імени американського патріотизму до совісного сповнювання своїх урядових обовязків.

КУ-КЛАКС-КЛЕН НЕ МОЖЕ КУПИТИ УНІВЕРСИТЕТУ

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 5. вересня. — Заходи Ку-Клакс-Клена коло купна на власність Валпарайзького університету зійшли відай нанівець, бо вже найшли в актах фундації університету заборону віддавати його в руки якій небудь запомоговій організації.

Ку-Клакс-Клен саме намагається представляти себе запомоговою організацією.

Тепер Клен пробує наново навязати зносини з університетськими властями, щоби сі згодилися на правильну підмогу зі сторони Клена.

ДЕБС ОСУДЖУЄ ДІЯЛЬНІСТЬ ФОСТЕРА

ШИКАГО, Илиной, 5. вересня. — Вілієм Фостер, голова большевицького пропагандистичного бюра „Освітної Ліги Юнії Союзів", заявив був недавно, що соціялістичний провідник Юджин Дебс годиться з ним в його політиці нищення соціялістичного та трейдюнійного руху зі середини. На сю заяву Дебс заявив, що він подібних поглядів не має.

ХОЧУТЬ ВИКОНАННЯ АҐРАРНОЇ РЕФОРМИ В МЕКСИКУ

МЕКСИКО, 5. вересня. — Конференція мексиканської преси ухвалила нині резолюцію, домагаючися від федерального уряду виконування аґрарних законів вже давно ухвалених. Рівночасно радить вона стейтам Мексика ухвалити аґрарні стейтові реформи.

Опісля весь газетярський конгрес, в котрому бере участь богато ексиканських, американських та південно-американських газетярів, виїхали в гостину до соціялістичного губернатора стейту Юкатану.

НАМАГАННЯ ЛИНЧ ШОФЕРА

НЮ ЙОРК, 5. вересня. — Нюйорчанин Аміліо Гаргулїо переїхав в Брукліні троє дітий, калічучи їх так тяжко, що ледво чи котре з них остане при життю. Коли полісмен задержував неострожного шофера, коло них зібралася тисячна товпа, яка намагалася відобрати від полісмена його арештанта, щоби його злинчувати. Полісменови з трудом вдалося доставити арештанта до поліційного арешту.

ЗАТОПИЛА ДВА ВОЄННІ КОРАБЛІ ЗА 30 МІНУТ.

ВАШІНГТОН, 5. вересня. Летуни американської армії затопили коло Кейп Гатерас два американські воєнні кораблі Верджінію та Ню Джерзі, призначені на знищення на основі вашінгтонського договору. Затоплено їх бомбами з воздуха за 30 мінут.

КАРАЮТЬ ЗА ЗАНЕДБАННЄ ПОПРАВОК.

Нюйорські міські суди покарали сими днями 25 властителів домів на ріжні грошеві кари, а одного навіть і арештували, за те, що вони не виконали в наймлюваних своїм льокаторам домах обіцяних поправок.

НЕ ДАЛА ЙОМУ ПОПОВНИТИ САМОВБИЙСТВА.

Шістьдесять-літний старець Вілієм Джансон, який походить з Тексас а опинився без средства до життя на нюйорськім бруку, пробував оногди в нюйорськім Сентрел Парку поповнити самовбийство. Він підрізав собі горло бритвою, перліз через зелізні штахета та кинувся в міський збірник води. Переходяча недалеко ввідти 22-літна панночка Вайола Глесон бачила се. Вона сейчас кинулася за ним, витягнула його з води та стала кликати о поміч. Надійшов ще один прохожий і вони спільними силами перетягнули Джансона через штахета. Парковий полісмен відставив його до шпиталя.

ЧИСЛО ПОТРЯСЕНЬ В ЯПАНСЬКІМ ЗЕМЛЕТРУСІ.

Після рахунків сейзмографічних (землетрусних) стацій, Токіо перенесло послідної суботи 216 потрясень. Найсильніще з них тірвало шість мінут. В неділю було 57 потрясень.

Після думки знатоків, землетрус викликав таке знищення тому, бо потрясення були прямовісні.

РАБИН ОСТЕРЕГАЄ ПЕРЕД ЖИДІВСЬКИМИ ПОГРОМАМИ.

Головний жидівський рабин в Лондоні написав з приводу нового жидівського року осторогу до всіх Жидів, в якій каже, що російські монархісти відгрожують, що на случай, якби їм вдалося зробити переворот в Росії, вони не лишуть там живої ні одної жидівської душі.

В СПРАВІ АРЕШТУ ШЕПТИЦЬКОГО.

У відповідь на телеграми масового протестаційного віча проти арешту митрополита Шептицького польською окупаційною владою, яке відбулося у Филаделфії дня 27. серпня, повідомив голова відділу східно-европейських справ в департаменті стейту представителя віча д. Т. Грицея, що від телеграму в справі арешту графа Шептицького, митрополита української церкви в східній Галичині дістав.

Подібного змісту потверджене дістав д. Грицей про одержаніє телеграми в Білім Домі.

ЗГАДКА ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХОР.

„Алентави Рекорд", що виходить в пенсилвенійськім місті Алентави, подала в числі з 30. серпня довшу згадку про Український Національний Хор.

Статейка говорить про дивні враження Американців, слухаючих свій національний гим, відспіваний Українським Національним Хором на концерті в південно-американськім місті Буенос Айрес. Велике враження зробили на Американців старі американські пісні, які сей Хор привіз зі собою с південної Америку.

Стаття називає Український Національний Хор справдішним хором паломників. Вониж мандрують по всему світу, роснсячи пісні рідного народа, та збираючи гарні пісні других народів. Автор думає, що хто-зна, чи пісні Українського Національного Хору не потрафлять загоїти більше воєнних ран, як межинародний суд при Лізі Народів.

НЕБЕЗПЕЧНІ ПЕРЕГОНИ.

Поїзд зелізниці Лонг Айленд забив в неділю на одним переїзді троє людий, що їхали в авто, котрого візник зі зважав на дзвінок при дорозі та хотів перегнати зелізницю.

РАБУНОК БАНКУ.

В огайськім місті Ґрінвил два бандити, напали на Фармерс Нешенел Бенк та забрали з нього коло 5,000 долярів. Банк лежить коло 100 кроків від поліційної стації.

РАДІОАКТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ НА ПОДІЛЮ.

Роста доносить, що в подільській губернії найдено поклади залізної руди і викрито радіо-активні елементи.

УКРАЇНСЬКО - ГРУЗИНСЬКЕ СТУДЕНТСЬКЕ ТОВАРИСТВА

Наслідком спільних бажань українських та грузинських студентів до більшого взаємного пізнання повстало у Берліні „Українсько-грузинське студентське товариство". Товариство має на меті плекати розвій дружніх відносин поміж українським та грузинським студентством, взаїмну інформацію про життя як студентства так і громадянства, та координацію праці в спільних національних чи академічних питаннях.

ЗАБОРОНЯЮТЬ ЮНІЇ ПОМАГАТИ СТРАЙКАРЯМ.

Бруклинський стейтовий суд видав оноді судову заборону проти урядників юнії шоферів, зброняючи їм помагати страйкуючим шоферським помічникам двох пралярних підприємств, котрих робітники теж страйкують. Суд каже, що шоферські помічники не мають ніякого діла втручуватися в страйк робітників пралні.

90 ГОТЕЛЕВИХ ГОСТИЙ ЗАСЛАБЛО НА ЗАТРОЄННЄ

В готели Лейк Могонк Гавз в Лійк Могонк, в стейті Ню Йорк, заслабло від затроєння жолудка 90 гостий, зївши по порції „крім паю".

Скора лікарська поміч вратувала всіх.

ШУКАЮТЬ ЗА НАФТОЮ В ІТАЛІЇ.

Італійський уряд каже, що його пошукування за нафтою в Італії увінчалися гарним успіхом, бо урядові комісії вдалося найти добрі поклади нафит.

СУМНИЙ КІНЕЦЬ ВЕСІЛЛЯ.

На весіллю господаря Балицького, яке відбулося 29. липня в Семенівці під Цирцем прийшло між підпитими гістьми до бійки, підчас якої сильно потурбовано Франца Яніковського і Івана Однорога. Кількох приятелів потурбованих рішило пімстити нанесену зневагу і узборівшися в сокири і вила засіли на вертаючих з весілля „побідників". Почалася бійка, в якій смертельно поранено Володислава Геруса, що по дорозі до шпиталю помер. Переведене слідство виявило, що його убийником є 19-літний Казімєж Єнджейовскі, жонатий і батько одної дитини. Довідавшися про ерзультат слідства Єнджейовскі повісився.

ІТАЛІЯ ПРОТИ ПОСЕРЕДНИЦТВА ЛІГИ

ЖЕНЕВА, 5. вересня. — Представник Італії на зборах Ліги Народів, бувший італійський премієр Салядра заявив виразно другим представникам, що Італія ніяк не дозволить Лізі Народів вмішуватися в її непорозуміннє з Грецією.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПРИМУШЕННЯ ІТАЛІЇ СЛУХАТИ ЛІГИ

ЖЕНЕВА, 5. вересня. — В політичних кругах всіх держав, належачих до Ліги Народів, підносяться голоси за тим, щоби держави, належні до Ліги, примусили Італію признати зверхність Ліги в справі єкого непорозуміння з Грецією.

Провід в сій акції веде Англія. Проти неї стоїть головно Франція. З огляду на те, однак, що мала антанта заявилася за Англією, Франція тепер відосіблена.

Англійський представник на Лізі Народів лорд Сесил загрозив Франції, що нарушеннє влади Ліги Народів в справі італійсько-грецького клопоту буде значити зірвання мирових договорів.

ЗРІСТ ВОРОЖНЕЧІ ДО ЛІГИ В ІТАЛІЇ

РИМ, 5. вересня. — Щораз більше часописий заявляється проти якоїнебудь акції Ліги Народів в справі масакри італійських членів граничної альбанської комісії. Газети кажуть, що се не діло Ліги та що Італія повинна мати вільну руку в своїх переговорах з Грецією.

ПОДРОБИЦІ АРЕШТУ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО

БЕРЛІН, 25. серпня. (Власна кор. „Свободи"). (Воздушною почтою з Берліна до Лондону).—У ночі з 22. на 23. серпня польська кордонна варта затримала на стації Дідиче грекокатолицького митрополита гр. Андрія Шептицького при повороті його з Відня до Львова.

Митрополит їхав у спальним вагоні віденського поспішного потяга в супроводі каноніка о. Ковальського. На пограничній стації Дідиче вагон з недужим митрополитом відчеплено від потяга, поставлено на запасну колію та оточено поліцією.

Ранком 23. серпня прийшов з Варшави приказ доставити вагон митрополита до Варшави. Нині митрополит перебуває тимчасово у Варшаві.

„Курер Цодзенни" пояснює цей інцидент тим, що митрополитови дано було дозвіл на проїзд польського кордону через Катовичі, а він хотів проїхати через Дідиче, щоби безпосередно, не заїзджаючи до Варшави, проїхати до Львова. У цім польська влада добачала демонстрацію проти себе і тому звеліла доставити митрополита примусово до Варшави.

З ЯПАНСЬКОГО ЗЕМЛЕТРУСУ

ТОКІО, через Кобе, 4. вересня. — Число жертв японського землетрусу оцінюють всіляко на 150,000 до 500,000. В тому числі було коло 800 чужинців.

Японський уряд уже взявся за ратункову акцію, яка очивидно стрічається з небувалими перешкодами, бо час від часу потрясення землі ще случаються і небезпека нових нещасть ще зовсім не проминула. Навіть кабінет міністрів мусів через те радити під голим небом.

НАБЛИЖАЄТЬСЯ АМЕРИКАНСЬКА ДОПОМОГА

НАГАСАКІ, Япан, 5. вересня. — До Кобе прибув американський контрторпедовець ч. 211., щоби помагати жертвам землетрясення. Там приїхав теж корабель „Сіті оф Спокейн", власність американської федеральної корабельної ради. Він привіз зі собою ладунок 6,000 тон муки.

До Йокогами мали теж приїхати американські ратункові кораблі.

ДАЛЬШЕ ОБНИЖУВАННЄ КУРСУ НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ

БЕРЛІН, 5. вересня. — Німецька марка по кількох днях буцімто стабілізації (утвердження курсу) почала знова падати, і нині давали за одного доляра 22 міліони марок.

В злуці зі сим паденнєм курсу марки та піднощенням цін на всякі товари почанається ширити в Німеччині умова недуга, маюча свою основу в обороті високими числами. До домів для божевільних доставляють кождого дня велике число людий, збожеволілих від рахування великими цифрами.

КОНЕЦЬ РОБІТНИЧОГО СТРАЙКУ В РУРЩИНІ

ЕСЕН, 5. вересня. — Копальняне непорозуміннє в Рурщині полагоджено без втручування німецького уряду.

Робітники дістали від підприємців заплату в сумі 9 міліонів марок в тиждень та тижневий додаток, який має вирівнювати дражню через дальше обниженнє курсу марки. День праці виносить 6 годин для робітників під землею та 8 годин для робітників на поверхні.

Робітники стали вертати до праці.

ЗНЕВІРА СЕРЕД НІМЦІВ В ПОБІДУ НАД РЕНОМ

БЕРЛІН, 5. вересня. — З німецьких газет починає щораз більше пробиватися поширююча в краю зневіра в остаточну побіду в рурській справі.

В деяких газетах почали вже появлятися чутки про те, що німецький канцлер Штреземан заговориться предложити Франції пропозиції, згідні з французькими домаганнями.

НОВЕ АРАБСЬКЕ ПОВСТАННЄ

ЄРУСАЛИМ, 5. вересня. — Арабський ватажок Ес Сальту підняв повстаннє Арабів в Зайорданії.

З ним є коло 3,000 прихильників, які домагаються безпроволочного заведення парляментаризму, проголошення всіх чужинців та рівномірного розділу податків.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3. 1917. autherised July 31. 1918

SUBSCRIPTION RATES		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Дом. ч. Ред. 1358 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

А ЩО МИ В АМЕРИЦІ?

Поміщена пару днів тому назад відозва Нюйорського Товариства Молодежи заслугує на широку громадянську увагу. Українська іміграція в Злучених Державах мусить піддержати українську учащуся молодіж, що вчиться серед тяжких окупаційних умов або, шукаючи за наукою, розсипалася по широкому світу.

Рівночасно з тим українська іміграція в Злучених Державах не може позабути й другого. Даючи допомогу нашим школярам в старому краю й на іміграції, поширюючи освіту серед широких кругів української іміграції, ми мусимо рівночасно вести працю коло здобування висшої освіти в американських висших школах.

Коли українська іміграція в Злучених Державах занедбає сю справу, коли вона не видасть зпомежи себе цілого ряду людий з висшою освітою, то сим вона докаже нехотячи перед світом, що, хоч як ми нарікаємо на ворогів за недопускання нас до освіти, ми за освіту не дбаємо.

Хоча сю справу тяжко зробити предметом якоїсь організації, але мимо сього справа має велику вагу для нашого народа. Без ніякої пересади можна сказати, що українська іміграція не добуде для визвольних зусиль свого народа ширшої симпатії серед Американців так довго, поки перед американським народом не виступить кількох людий українського походження, які здобули собі широке імя серед Американців на ріжних полях науки, політики, техніки, і т. д.

З початком шкільного року українські батьки и матери повинні призадуматися над тим, чи не датиб своїм талановитим дітям нагоду добути висшу освіту. Всякі заходи в тім напрямі принесуть хосен не лишень для дітий та для них, але й для всего українського народа.

НЕ ПІДДАВАТИСЯ!

На заклики „Свободи" до організовання українського жіноцтва у відділи Українського Народного Союза дістала редакція цілий ряд листів, які дають живий доказ, що українське жіноцтво по всіх українських кольоніях думає живо взятися до роботи коло згуртовання розбитого українського жіноцтва. На двайцять кілька листів найшовся лишень один лист, якого авторка відкликається на сей заклик з деякою неохотою. Каже вона, що в її місцевости є жінок до організації досить, але всі вони організацією не цікавляться і вона не чує в собі сили побороти загальну байдужність.

Відомо, бувають випадки, що людина не потрафить якоїсь праці доконати. В таких випадках справді неохота гейби оправдана. Однак, заким людина справді рішиться, що праця переходить її сили і вона її зробити не може, вона мусить наперед сеї праці попробувати. Сказати собі, що зорганізувати жінок в даній місцевости неможливо, не треба так довго, поки сього на ділі не побачиться, поки не зробиться для сього всего, що можливе. Богато річий, що видавалося неможливими, а показалося найлекшим, як лишень люди попробували їх виконати.

Тай якто часто случається, що людина, яка признає за собою обовязок до якоїсь праці, закладає руки через лінивство, а своє лінивство оправдує перед власною совістю тим, що буцімто робота неможлива до зроблення.

Українська жінка в Злучених Державах не гірша від жінок других імігрантських груп. Вона проявить і свій талан до здорового думання, і до народної праці, і до організації, як лиш поконає в собі вщіплене ворогами та тяжкими злиднями переконанне, що буцімто вона сього або онтого робити не може.

Кілька разів серед українського жіноцтва повстає така думка, най вони пригадаються собі на те, що 30 літ тому назад і мущини наші думали те саме про себе. А прецінь вони значно поступили вперед, переконавшися, що не сліпі горшки ліплять. Працюючи, вони навчилися, як працювати, а борючися, вони пізнали, як найкраще боротися. Їх слідами мусить піти українська жінка, яка теж насамперед мусить викинути собі зі серця сумніви, що вона не вміє або не може сього або онтого.

Най нікому не здається, що організаторки Сестрицтва Пр. Зач. Діви Марії, відділу 112. Українського Народного Союза, котрий нині числить понад сотку зорганізованих члениць, не стрічали ніяких перешкод, а наша головна містопредсідателька та головна радна, що вийшли з того відділу, моглиб розказати, з якими то нечуваними перешкодами стрічалися вони при організованю сього сестрицтва. Сестрицтво св. Ольги в Нортгемптоні теж було не інакше зорганізоване. Поспитати лишень д. Теодозії Демчук, якто вона за 6 місяців зорганізувала 15 нових членів до нього. Або Сестрицтво Любов, відділ 177, в Провіденс, Ровд Айленд, де завдяки трудам д. Ксені Рекрут прийшло нових 25 членів.

Кожда з тих місцевостий засвідчить, що нема організації без праці, але й що ніяка щира праця не пропадає без плодів.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У СТАРОМУ КРАЮ.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА

(Львів, Чарнецького 24-26)

основане 1873 р.

Коли в Австрії з 1861 р. повіяло вільнішим духом супроти всіх народів, отже і супроти Українців, то царська Росія майже в тімсамім часі видала т. зв. Валуївський закон, звернений якраз проти Українців. Тоді то постановили російські Українці заснувати поза межами Росії інституцію, що піклувалась би розвитком українського слова. Наддніпряні зібрали в 70-ох рр. 6 тисяч рублів і в порозумінню з галицькими Українцями закуплено за ті гроші друкарню 1873 р. Рівночасно уложено статут літературного „Товариства ім. Шевченка". Намісництво затвердило статут 11. грудня 1873 р. В 1892 р. перемінилося товариство на наукове. Головним органом його є „Записки" (почали виходити 1892 р.). В 1894 р. в осени приїхав до Львова з Наддніпрянщини проф. М. Грушевський. Він обняв редакцію „Записки", які від 1896 р. до війни виходили річно правильно у 6 томах. Першим головою товариства був Корнило Сушкевич (перший видавець Шевченкового „Кобзаря" в Галичині). Тепер головою товариства є (від марта 1922 р.) проф. д-р Вас. Щурат. Крім „Записок" видало товариство вельми цінну „Історичну Бібліотеку" (Хмельниччина Костомарова і инші). В часі війни (російської окупації) друкарня понесла значні втрати. Забрано їй значні засоби паперу на друк військової газети, а з відступом Москалів забрано найновішу і найбільшу друкарську машину і богато черенок. Також богато внутрішнього уладження.

В друкарні товариства працює тепер пять друкарських машин і 15 робітників. В друкарні друкуються тепер відновлені „Записки", „Хроніка" і шкільні книжки.

Наслідком економічної кризи, що від 1918 р. зростає все більше і на нормальних політичних відносин зменшився значно видавничий рух товариства.

Переплетню товариства отворено 1904 р. Вона брошурує й оправляє головно книжки, що друкуються у товаристві, або для своєї бібліотеки.

Книгарня товариства має концесію від 1892 р. Та відкрито її щойно 1899 при вул. Чарнецького ч. 26 під управою п. К. Пашкевичевої (що й тепер сповняє ці функції): 1905 перенеслася книгарня до окремого льокалю при вул. Театральній, а опісля до камениці „Просвіти" (Ринок ч. 10), де є й тепер.

Бібліотека й Музей товариства (гляди окрема статейка).

1) Камениця при вул. Чарнецького 26. Куплена 1898 р. за 240 тисяч корон.

2) „Академічний Дім" (Супінського 21-; тут міститься ґімназія Св. Василіянок.

3) Камениця при вул. Чарнецького 24 куплена 1912 р. за 400 тисяч корон (в ній міститься музей і бібліотека товариства).

4) Камениця при вул. Панській ч. 21 куплена 1921 р. за 9,712.000 марок п. (власність фонду Дембицького для субвенцій незаможним Українцям на виїзд за границю для вищих студій). На забезпечення цього фонду записав покійний Дембицький свою посілість Белелую. Більшу частину Белелуї товариство розпарцелювало між місцевих селян, а за одержані гроші купило каменицю.

Крім цього товариство має ще в своїм заряді 12 малих фондів.

До 1885 р. не видало Товариство своїм накладом лише 2 томи „Правди".

1885 перейшло видавання журналу „Зоря" від д-ра Партицького. Видавало її до 1897 р. Видало 6 книжок української літератури Ом. Огоновського „Кобзаря" (4 томи), твори Ст. Руданського (7 томів). На місце „Зорі" від 1898 почало видавати „Літерат. Наук. Вістник". В 1905 відступило „Вістник" „Видавничій Спілці". „Записок" вийшло 133 томи. Від 1894 до 1900 видало 7 томів „Правничої Часописи", а „Часописи правничої й економічної" 10 томів (1900-1912) і 4 книги „Правничої Бібліотеки" (1901-2). В 1894 р. перейняло від д-ра О. Барвінського дальше видавання „Історичної Бібліотеки" і видало її 9 томів. (Ол. Барв. видав перше 15 томів). В 1894 почали виходити „Жерела до історії України-Руси" (11 томів) і „Етнографічний Збірник" (38 томів), „Памятка українсько-руської мови і літератури" (7 томів), „Матеріали до укр. етнольогії" (20 томів), „Збірник математично-і природописно-лікарської секції" (21 томи), „Збірник історично-фільософічної секції" (18 томів), „Українсько-руська бібліотека" (8 великих томів клясиків), „Укр.-руський архів" (13 томів), „Матеріяли до укр. бібліографії" (4 томи), „Студії з пол. сусп. наук і статистики" (3 томи); „Праці комісії клясичної фільольогії" (1 том), „Хроніки" (в 4 томах) і в німецькій мові 59 томів.

Ворожа рука підложила осеню 1912 р. в камениці товариства, Чарнецького ч. 24 і при вул. Супінського ч. 21 вибуховий матеріял. Вибухи заподіяли значні шкоди.

Цього року святкує „Наукове Товариство ім. Шевченка" 50-літні роковини від свого основання. З сеї нагоди вийде Альманах товариства.

Війна не тільки повідбирала співробітників товариству (з яких деякі померли) а й заподіяла великі матеріяльні шкоди. Від 1918 р. товариство не має зовсім ніяких субвенцій. З камениць з причини девальвації польської марки нема доходів. Тому видавнича діяльність товариства значно обмежена. Це пояснює теперішній застій, хоч праць для друку є доволі.

Своїми виданнями тов. Шевченка здобуло собі славу в науковім світі і за границею. Коли нині світ знає про Україну, то велика в цім заслуга товариства Шевченка.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

В інтервю зі співробітником „Курієра Варшавського" сказав між иншими міністер внутрішних справ Кернік в справі українського тайного(?) університету у Львові, що польський уряд стоїть на становищі невизнавання його. Розвязка цеї справи є можлива вільки дорогою утворення прилюдної висшої школи для Українців.

Матвій Костишин.

УКРАЇНО! УКРАЇНО!

Україно! Україно!
Зруйнований раю...
Тяжко-важко серцю стане,
Як тебе згадаю.
За щож тебе вороженьки
Кругом зруйнували?...,
За щож тебе, рідна Нене,
Діти потурали?...
Покинули в безталанню...
В кровавій годині,
Як потомок Ізраїльський
В далекій пустині.
За що тебе розпинають
Твої рідні діти...
Доле — доле нещаслива,
Безталанний світе...
Розпинайте!... обідрану
Матір сиротину,
Ставайте всі наймитами
Ідіть в Московщину!
На услуги бородатим
Кути витирати,
Щоб нехристи мали кого
В Москві висміювати.
Ідіть в найми!... доробляйтесь
В комунізмі неба,
Бо вам Неньки України
Більше не потреба!
. . . .
Україно!... Україно!...
Пошарпаний цвіте!
Поглянь, Нене, і розкажи
Чи се твої діти?...
Чи се тоті сизі орли,
Що ти їх пестила?...
Чи се тоті, що при собі
Як мати тулила?
Чи се тоті, що тиснулись
До твоєї груди?
Смокчуть живцем з тебе кровцю
І мозольні труди.
Ой такаж то лиха доля,
Така правда в світі,
Розпинають рідну матір
Свої рідні діти...
Не журися, рідна Нене,
Журба нич не вдіє.
І слеза журби горяча
Недолі не змиє.
Зноси муки терпеливо,
Док час не надійде,
Що для тебе сиротини
Сонце волі зійде!

СТРІЛЬЦІ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ.

Лиха доля кинула нас далеко поза межі нашої вітчини...

Та ми, памятаючи присягу зложену нашій батьківщині, памятаючи клятьбу наших товаришів, приступаєм до дальшої праці.

В організації сила!

Розуміючи значінне цих слів, приступаємо в першу чергу до організації всіх наших стрілецьких сил, які розкинені по всій Америці.

Наше завданнє помочи зорганізувати всі національні сили тут в Америці, дати допомогу нашим товаришам, та держати лучбу зі всею Українською Нрмією!

Щоби улекшити працю, приступаємо до заложення ПЕРШОЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ СОТНІ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ В АМЕРИЦІ.

Всі старшини, підстаршини та стрільці української Армії, які живуть під цю пору в Злучених Державах, Канаді, Арґентині, Бразилії або иньшій американській країні, хай голосять негайно своє вступленнє до стрілецької сотні. При зголошенню подати:

1) День, місце та рік уродження.
2) В якій служив частині (назву команданта).
3) В яких боях брав участь.
4) Які має посвідки з української Армії.

Всі зголошення і листи слати на адресу тимчасового секретаря:

Dr. W. HALAN, 136 S. 4th St., Room 608, Philadelphia, Pa.

Стрільці! Наше завдання помочи організації кождого товариства, яке ставить собі за ціль добро українського народу!

Наша ціль показати нашій суспільности в Америці, що війна дала нам могутню народну Армію. Та Армія виховувала нас на карних громадян, сталила нашу волю, гартувала духа і вела нас до побіди! Кождий Українець є нашим братом, коли він любить свій народ понад все. А в доказ цего жадаєм не сліз, а крови! Наш найвисший приказ був:

ДОБРО САМОСТІЙНОЇ СОБОРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ, добро всего українського народу!

Стрільці! Перебуваючи тепер на американській землі, причинімся до зорганізовання наших сил! А коли в слушний час покличуть нас наші товариші, ми сміло скажем: ми свою роботу зробили!

Хай згинуть партійні роздори! Ми раз перенесли їх на своїх плечах! Для нас провідним буде цей клич, який вів нас з під Чорткова до Бережан, Тарнопіль, Золочів, на Город Льва та золотоверхий Київ!

Гаразд! Позір! Ставай в ряд!

Зі стрілецьким привітом.

ЗА Т. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ І. СТРІЛЕЦЬКОЇ СОТНІ В АМЕРИЦІ:

Др. В. Галан, П. Дубас, В. Гроняк, М. Воробець, П. Ленчук, Е. Тарнавський, І. СТЕФАНЯК, М. АЛЕКСЕВИЧ (Канада), С. Хомяк, В. Климовський, Т. Войтечко, Л. Лопушанський, О. Смик, А. Пеленський, І. Гава, С. Заплатинський, М. Фенчинський, А. Бусовський, Т. Костюк, Д. Захарчук, І. Цибуляк, В. Кушнір, Н. Федитник.

АМЕРИКА І БОЛЬШЕВИКИ.

Декого може дивувати факт, що Америка стоїть до нині на становищі найбільше з усіх держав неприєднанім до большевицького уряду. Здавалось би, що в країні з такими демократичними формами життя, як вона, лекше ніж в якійнебудь иншій здобути собі симпатію мі? загалом популярними гаслами. Большевицька пропаганда користується людьми, які є мистцями у свому ділі, а її гасла мають магічний вплив на масу.

Америка є цим „новим світом" у протилежности до „старого", де гасла та ідеї перекладається негайно на практичну мову. Америка не хоче вмішуватись у внутрішні справи европейських держав, але хоче вести з ними „бізнес" (інтереси). І коли вона починає ділову розмову на цю тему з совітськими представниками, тоді вона замісць фактичних даних і цифр, чує високолеткі, обіцюючі фрази. Американський уряд вислав чимало своїх торговельних аґентів для ознайомлення себе з дійсним економічним станом на теріторіях зайнятих совітською владою. Це саме зробили численні приватні підприємства, які хотіли яко мога швидше почати нормальні торговельні зносини з країною знищеною війною та революцією.

І офіціяльне становище уряду ще в серпні 1920 р., висловлене державним секретарем Кольбі, було таке, що нема змоги ввійти в порозуміння з владою, яка 1) є наскрізь недемократична, 2) заявляє в міжнародніх зносинах, що не вважає себе звязаною ніякими зобовязаннями. Минуло три роки. Совітські дипльоматичні представники складали найріжноманітнійші заяви про „уступки буржуазійним правительствам", підписували трактати про проливи, обіцювали вивіз збіжжа за кордон і робили заходи, щоби зарадити зростаючому голодови у себе дома. Европейські держави замісць торгувати — торгувались за принципи, ось-ось буцім-то визнавали совітську владу і знову робили застереження, висилали півофіціяльні місії для розглянення ситуації на місці, а — Америка діловито чекала. Недавно представник американських робітників Гомперс звернувся до державного секретаря Гюза зі запитом про становище американського уряду до совітського. У відповіди Гюза на цей запит є цікаві місця:

„Про законність урядів ми не судимо мірою старих европейських поглядів. Ми признаємо право революції і не робимо заходів, щоби вмішуватись у внутрішні справи инших держав. Народне визнання уряду важного для Америки може бути висловлене не тільки рішенням народнього представництва, але й в мовчазнім визнанню влади фактично виконуючої свої функції на протязі довшого часу. Коли ставимо питання про волю народу, завсіди є розумно і обережно дати новому режимові досить часу, щоби він доказав свою тривкість і примирення народу з істнуючою владою. Прикладення таких принципів супроти чужинних держав не є потоптанням демократичних ідеалів, які є такі близькі для нашого народу, і воно не є виправданням тиранії в якійнебудь формі, а є тільки доказом: яке велике значення мають міжнародні взаємини і поширені в Америці принципи, щоби не вмішуватись у внутрішні справи инших народів. Але коли режім якогось чужинного народу може змінитись шляхом підчинення собі цього народу або примирення його з істнуючою владою, то істнують ще й инші питання, які треба взяти на увагу. Признання якогось режиму накладає на нього обовязок виповнити зобовязання, які є наслідком природних взаємин. Ці зобовязання приймають як необхідну умовину оборону свободи одиниці і маєтку осіб, які ведуть у даній країні діла легально, далі приймають домагання, щоби зректись ворожої пропаганди на теріторії чужої держави. Совітський режім, незалежно від факту, що є тиранією — відкидає зобовязання, природно прийняті у міжнародніх взаєминах, глузуючи зі самих принципів, на яких такі взаємини можуть держатись. Багато америк. громадян, які зазнали великих втрат від конфіскати маєтків у Росії, посередно чи безпосередно, не мають надії на винагородження... Нема переконуючих доказів на факт, що керманичі московської політики зреклись своєї первісної мети: нищення всіх можливих урядів на світі, де вони тільки можуть це зробити. Як довго цей дух нищення внутрі і на зовні держави не змінився, питання про признання урядом Зєдинених Держав московської влади не може рішатись виключно мотивами економічного характеру. Між народами, як і між одиницями, спільні взаємини можливі тільки на підставі віри у взаємну чесність".

І цей офіціяльний погляд переважає між американською суспільністю. Американці не є звичайними матеріялістами, які не піддаються ніяким ідеям. Навпаки: ніде нема стільки релігійних сект, церков і вірувань, що в них. Але вони міркують логічно, що нечесно є, коли людина у розмові про принципи замісць принципів підставляє на їх місце — гроші, а в розмові про гроші замісць них підставляє принципи.

(„Діло").

ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ І СОБОРНІСТЬ.

(Від власного кореспондента).

I.

Коли розпалася Австро-Угорщина й на українських землях, які належали до неї, утворилася, Західно-Українська Народня Республика, основною провідною думкою її державної політики були **соборність** яка після вступної акції знайшла висліс в ухвалі Української Національної Ради з 3 січня 1919 р. і в Універсалі Директорії Української Народньої Республики з 22 січня 1919 р.

Одначе **війна з Польщею й Росією не дали Директорії й Українсій Національній Раді** здійснити соборности.

Прийшла **камянецька катастрофа** і за нею варшавська декларація уряду Української Народньої Республики з 2. грудня 1919 р., яка відрізувала від Української Народньої Республики не тільки Галичину, але також значну часть Волині, Холмщину, Підляще й Полісся.

Які дальші політичні шляхи стояли тоді перед відрізаними від Української Народньої Республики Західно-Українськими землями, передовсім перед Галичиною, яка мала свою законну держасну владу. Українську Національну Раду?

Таких шляхів було чотири:

1) **Признати варшавську декларацію й погодитися з ярмом польської державности.**

Піти сим шляхом значило зректися соборности і пирзнати законність ярма польської державности.

2) **Відмовити признання урядови Української Народньої Републики й утворити новий уряд, який далі стояв би на становищи соборности.**

Щоби піти сим шляхом, для сього було треба, щоб ним пішла значна більшість придніпрянського громадянства, яке стояло при прапорі Української Народньої Републики.

3) **Признати Українську Соціялістичну Радянську Републику й домагатися від неї, щоб вона в імя собоности вела далі війну з Польщею, за західно-українські землі.**

Не входячи в суть питання, що представляла таді і представляє тепер Українська Соціялістична Радянська Република, вистане ствердити, що тоді загал українського громадянства вважає її тільки формою московської окупації, отже признання її було би рівнозначне з признаням ярма московської державности.

Зрештою пізнійші події показали, що Совітська Росія й Радянська Україна разом були за слабі, щоб відвідовати західно-українські землі від Польщ. Вони в рижськім договорі повторили варшавську декларацію.

Значить, як би в 1919 р. західно-українські землі були навіть призали Українську Соцїялістичну Радянську Републику і свою приналежність до неї, то після рижського договору вони стали би були перед тим самим питанням, як після варшавської декларації: чи признати законність рижського договору і помиритися з ярмом польської державности, чи вести далі боротьбу за визволення зпід польщі?

4) Питання, яке стало перед західно-українськими землями після варшасської декларації і яке — повторяю — було би знов стало перед ними після рижського договору, — рішила, що-до Галичини її державна влади Українська Національна Рада через свого Президента таким способом, що опираючися на міжнародніх договорах і постановах головних держав антанти про Галичину, **поставила до головних держас антанти домагання усунення польської окупації і привернення державної незалежности краю.**

Таким чином Українська Національна Рада стала на становищи **оборони державности Галичини, вважаючи сей шлях етапом до соборности.**

Процес, який вела Українська Національна Рада через свого президента перед головними державами антанти за державу незалежність Галичини, скінчився рішеннями Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р., яка признала лінію рижського договору східною границею Польщі, значить признала Польщі ті українські землі, які лежать на захід сеї лінії, себто Галичину, Волинь, Холмщину, Підляше і Полісся.

З сього представлення видно, що **окрему соборну державности західно-українських земель** (докладнійше: Галичини, — бо Волинь, Холмщина, Підляше й Полісся після варшавської декларації й рижського договору не мали установи, яка обороняла би їх державність) **диктували сильнійші за нас обставини:** з одного боку слабість Української Народньої Републики й опісля повстанне Української Соціялістичної Радянської Републики, яка зреклась західно-українських земель в користь Польщі, з другого боку політика головних держав антанти супроти Галичини, як спадщини після Австро-Угорщини.

В сих обставинах окрема оборона державности західно-українських земель не була запереченням соборности, тільки обороною сих земель перед ярмом польської дiржавности в імя соборности, щоби зберегти сі землі для Соборної Української Держави.

II.

В обставинах, які викликали потребу окремої оборони державности західно-українських земель, рішення Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р. **для нас нічого незмінило.** Ми так само, як перед тим рішенням, не можемо признати ярма польської державности і так само, як перед тим рішенням, мусимо старатися визволити західно-українські землі зпід Польщі.

Отже таксамо мусимо стояти на становищи окремої оборони державности західно-українських земель і мати для сеї оборони державний центр за кордоном.

Що більше, ся оборона державности західно-українських земель мусить бути і територіяльно і що-до способів поширена.

Територіяльно повинна вона обнимати всі західно-українські землі, які опинилися в ярмі опльської державности, а не тільки Галичину.

Що-до способів вона не потрібує так, як доси, оглядатися на головні держави антанти, тільки може й повинна шукати собі союзника проти Польщі скрізь, де його може знайти.

Значить, в боротьбі проти польської окупації повинні з'єдинитися всі західно-українські землі, себто Галичина, Волинь, Холмщина, Підляше й Полісся і на всі землі повинен бути поширений той державний центр за кордоном, яким був доси уряд Президента Української Національної Ради.

Така повинна би бути відповідь усіх західно-українських земель на рішення Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р.

На жаль ся відповідь не випала так одноцільно, як се лежало в інтересі оборони державности західно-українських земель.

Як відомо, теперішний Народний Комітет став на становищи, що після рішення Ради Амбасадорів безпосередньою цілю боротьби повинна бути не державна незалежність західно-українських земель, тільки національно-територіяльна автономія сих земель під Польщею.

Відкидаючи боротьбу за державність західно-українських земель, Народній Комітет уважає також зайвин державний центр західно-українських земель за кордоном.

Се своє становище Народній Комітет старається виправдати **ідеєю соборности.** На його думку треба боротися не за державність частий, тільки за державність цілости українських земель, за Соборну Українську Державу. І тому треба за кордоном утворити **всеукраїнський центр,** який заступав би ідею Соборної Української Держави.

Я вже вказував в статті „Державність чи автономія", що становище Народнього Комітету означає поворот до української політичної ідеольоґії передвоєнного часу, коли на свято українське громадянство мало ідеал Соборної Української Держави, а на будень льояльність до Австрії і Росії.

В теперішніх обставинах така політична діеольоґія на західно-українських землях означає: на свято ідеал Соборної Української Дěржави, а на будень льояльність до Польщі.

Як Соборна Українська Держава стає в Концепції Народнього Комітету **далеком ідеалом,** так всеукраїнський центр, який на думку Народнього Комітету повинен бути утворений за кордоном, є або утопією або тілом без крови.

За кордоном, числячи від правих до лівих, маємо такі політичні групи придніпрянського громадянства: монархісти (кілька груп), державний Центр Української Народньої Републики (себто групи, які підпирають Петлюру), українська соціяльна демократія, група Винниченка-Шаповала (Винниченко представляє лівих соціяльних демократів, Шаповал центральну групу соціялістів-революціонерів) ,група Гбушевського (ліві соціялісти-революціонери), комуністи.

Утворити з усіх сих груп або хоч з більшости їх (прим. без монархістів і комуністів) одну орґанізацію являються в теперішніх обставинах неможливостю. А щоби ся орґанізація була справді всеукраїнським центром, для сього трета, щоби тичні групи західно-українських земель до неї належала також полі[...]

А якби така орґанізація й утворилася, то вона була би нездібна до ніякої акції, бо ріжниці поглядів у її нутрі були би такі великі, що вона при рішенню першого практичного питання розлетілася би. Отже мусіла би хиба обмежитися до святочних заяв про змагання українського народу до Соборної Української Держави.

З окрема треба взяти на увагу, чи такий всеукраїнський центр був би здібний до напримиримої боротьби проти Польщі. Дотеперішній досвід показав, що наш придніпрянські брати готові були жертвувати західно-українські землі в користь Польщі, щоб за се одержати поміч Польщі і поміч антанти проти Росії. Се й заставило Українську Раду повести оборону державности Галичини окремим шляхом.

В кінці треба мати на увазі, що шляхи боротьби залежать від обставин. **Соборна Українська Держава, се ціль, до якої злагають усі українські землі. Але відмінне положення окремих українських земель може вимагати також відмінних шляхів до осягнення сеї цілі.**

З усіх сих причин для українських земель, поневоленнх Польщею, являється конечністю обороняти свою державність проти Польщі і для сеї цілі мати свій державний центр за кордоном.

Хто розуміє вагу державної традиції в боротьбі за державну незалежність, той зрозуміє також, що сей державний центр мусить бути продовженням дотіперішнього уряду Президента Української Національ Ради.

Все те не є запереченням соборности, тільки **будуванням соборности,** обороною **частий** української землі на те, щоб вони могли в слушний час утворити **цілість:** Соборну Українську Державу.

Берлін, в серпні, 1923.

Д-р Михайло Лозинський.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

СЕНТРАЛ ФОЛС, Н. Й. Товариство ім. Івана Франка, від. 93 повідомляє, що чвертьрічний мітинг відбудеться о 2 годині попол. в неділю, 9. серпня в гали під ч. 95 Сентрал ул. На порядку нарад справозданне уряду і контрольної комісії. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — П. Тітик, пр.; М. Прус, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Володимира, від. 65 повідомляє, що три чвертьрічний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, 9. вересня в парохіяльній гали при Савт ул. На порядку нарад справозданне братського маєтку і другі важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — К. Качуряк, пр.; Д. Стадник, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Мир, від. 324 повідомляє, що звичайний мітинг відбудеться о 3. годині попол. в неділю, 9. вересня, в гали Укр. Громади під ч. 2309 Фермонт Евню. — Н. Самбір, предс.; І. Слободзян, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Запорожська Січ, від. 367, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться в вівторок о годині 7.30 вечером в церковній гали під ч. 303 Гудсон Евню. Проситься всіх членів зійтись на мітинґ, бо є важні справи до обговорення, щоби потому члени не жалувалися на товариство. Заразом проситься вирівнати свої залеглости. — А. Бабій, пр.; М. Антонів, секр.

АМСТЕРДАМ, Н. Й. Тов. ім. Івана Франка, від. 266, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, 9. вересня о 10. годині рано в церковній гали при Пуласкі ул. На порядку нарад важні справи до полагодження і роздаванне грамот новим членам. — Ю. Варшона, предс.; Т. Сюрко, секр.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

ТРЕТИЙ ТОМ.

(54)

На пятім образі представлена Бакханка — по взірцю римського барілефа, представляючого похід Бакха. Дикий, відважний, викликаючий опянілий вираз. Несподівано кинуті складки. Шкіра пантери, тирс і пугар. Сама ідеалізована опянілість, з диким рухом членів.

Шестий образ була султанша Нурмагаль. Сидяча постать з непорушними членами і рисами обличчя; але темні очі говорять про таємниці, які розуміє лише око знавця і які обіцяють знавцеви втіху і насолоду.

На семім образі представлена наречена. В білім убранню прикрашенім плетивом, з білим вінком на голові. Постать овинута білою запоною, серпанком. На обличчю вираз тремтіння перед невідомим щастям, в очах сльози, на устах бліда усмішка. З невимовною грацією простягає вона руку приймаючи обручку.

Осьмий образ представляє молоду жінку, яка виходить вперше з очіпком на голові. Гордість, соромливість і тріюмфуюча свідомість грають на обличчю. Вона почуває, що очіпок на її голові є добре заслуженою короною, за яку вона віддала вінок.

На девятім образі була баядерка — в мальовничім одягу індійських танечниць, стрясаюча гучним тамбурином над її головою, з струнким тілом овинутим шалем гаптованим золотом, з ланцюшками золотих монет на шиї і ногами оздобленими до колін разками перлин.

Десятий образ був протилежністю полередного, це була Клявдія Лета, весталка, представлена в тій хвилі, коли її ведуть на смерть, бо вона спротивилась спокусам Каракалі; на обличчю вираз жаху дівоцької чесноти, рука піднимає плащ до обличчя, ніби боронячись проти ображаючих поглядів. Якже жінки можуть все грати!

А до того ще пояснення, які додавав Арпад до цих образів в своїх листах!

І результат!

Князь не може більш увільнитися з зачарованого кола. По кождій новій пробі він висловлював думку, що тут захований скарб, який не повинен бути трачений для мистецтва.

Князь знайшов би ще иньші скарби, коли-б він не мав шістьдесять вісім років і коли-б він не осяг вже забогато досвідів у відкриттю таких скарбів.

Це дуже „коштовні скарби", особливо, коли хтось має вже шістьдесять вісім років і внучку на виданню; тут треба бути дуже уважним при перегляді рахунку свого банкіра, щоб бачити, як велика ріжниця між двадцятьма міліонами активів і приблизно зазначеними пасивами, і чи можливо одночасно видати заміж єдину внучку та ввести у світ чужу гарну жінку.

Князь урядив якраз недавно свою палату при вулиці Максіміліяна для контеси Анґелі на той випадок, колиб вона віддалась згідно його бажанню. Ця палата уряджена з дійсно князівською роскішю.

Але контеса посварилась з князем і не хоче нічого чути про нареченого, для чого вона має свої причини; і тимчасом, як Анґеля злостить свого діда з аристократичною впертістю, Евеліна стягає все вуще чарівне коло біля нього, і коли Анґеля не вийде своечасно в палату при вулиці Максиміліяна, то може легко статися, що нею заволодіє пані Каульман.

Про це довідався Іван з листів пяніста.

Тому пійшов Іван до панських сальонів, тому він мішався в приватні справи шляхетних родин, тому він полишив дотеперішний спосіб життя і робив все, що мусить робити той, хто знаходиться в чужім елементі — бо він хтів оборонити її! Він хтів охоронити жінку, яку не міг охоронити від того, щоб вона одружилася з другим принаймні від того, щоб вона стала метресою третього.

Він помирився вже з тим, що дівчина, яку він ніколи не переставав любити, зробилась жінкою иньшого! Най же вона буде щаслива! Але він не міг знести думки про те, що вона стрімоголов кидається в ганьбу. Коли вона зробилася жінкою, то най буде так, і коли чоловік сам провадить її до ганьби, то він мусить стримати її від цього, він що справді любив її.

Була це глупота Івана думати так? Най посуджують це ті, що мають досить зимної крови, але він має серце, і це серце має свої права.

Потім, хто знає чи не боронить він одночасно коло свого діяння? Коли князя спонукають полишити консорцію свій Бондаварський маєток, то маленьку копальню Івана буде здавлено. А що, коли-б він міг перешкодити цьому? Чоловік діла завже спекулює.

Отже скажім людям з теплим почуттям, що він хотів охоронити Евеліну від ганьби; людям з зимною кровію ми скажемо, що він спекулював і хотів охоронити копальню вугля в долині Бонди від небезпечної конкуренції.

Слідом ішли иньші образи. Арпад посилав заступнику свого батька їх одну по другій. Амалязунту, королеву амазонок, Маґдалену, покутуючу грішницю; Нінон в блиску моди рококо; Медею з крівавою жадобою помсти її заздрости; Сальоме, доньку Гіродіяди, з її звабливим танком, що спричинився до святої смерти; Гурі в її орієнтальнім одязі; революціонерку з фриґійським колпаком і з списом; Турандо, хінську тиранку; роспач Гери; жорстокість Юдити; жадобу насолоди Потіфар; кокетливу маркітантку; звабливу ґрізетку; черницю при молитві; втомлену Креолку; надземну Віллі — це були дальші знимки, в яких Іван вже знайшов більше штучного, вивченого шукання ефекту, ніж інстинктовного правдивого виразу. Це була „школа мадам Ґрісак", до якої Фелікс віддав Евеліну на виховання. Але два останні образи післані Івану діткнули його болюче. Один представляв мати біля колиски дитини, другий селянську дівчину, яка носить вугіль, з звисаючими косами і підіткнутою червоною спідницею.

Це завдало Івану біль. Для чого профанувати також ці постатті! Для чого робити любов матері предметом гри? Чи не можна було дати спокій цій останній постаті? Він не міг вибачити дівчині в червоній спідниці тому, хто „так" повернув до неї його серце.

Одного дня артист писав Івану:

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

З НІМЕЧЧИНИ

(Від власного кореспондента).

Від коли німецька марка стала летіти в пропасть, над Німеччиною повисла гроза домашньої війни.

Поки доляр числили на тисячі, чути було нарікання, а від коли він піскочив на міліони, нарікання перемінилися погрози.

І не дивуватися. Разом з доляром підносилися ціни на харчі і всі потрібні продукти. Масло дійшло до 1,200,000 та фунт, мясо до міліона, літра молока до 50 тисяч, фунт картофель до 25 тисяч, а золі до черевиків до 5 міліонів (!!) марок.

Одяги й обувя стали такі дорогі, що їх звичайному чоловікови не купити, вони доступні хіба для міліярдерів.

Держава не могла й не хотіла лишитися позаду в тім підвисшуванню цін, вона теж понакладала великі оплати на листи, телеграфи, телефони, залізниці і т. д.

Людям стало неможливо жити. До того селянин втратив довіря до паперової марки, нагорнув тих марок таку силу, що не вмів їх числити і не мав де ховати і перестав довозити харчі до міста та продавати худобу. В Берліні бракло товців і мяса, не було картофель, люди стали боятися голоду. Перед склепами появилися хвости такі, як за военних часів. Жінки з плачем вертали з торгу до дому, бо не могли нічого купити, щоб зварити на обід.

З такого положення користали комуністи і розвинули сильну агітацію, щоб довести до вибуху нової революції і загорнути власть у свої руки. Агітували за страйками, розкидали з літаків підбурюючі відозви, всю вину складали, як звичайно, на капіталістів і промисловців. Їх агітація здавалося мала успіх, бо населення було доведене до розпуки безнастанною підвишкою цін і недостачою найпотрібнійших до життя артикулів.

В першу чергу обурення звернулося проти правительства. Правительству Куна закидували, що воно йде на руку промисловцям і капіталістам, а прозагал не дбає. Комуністи визначили день 9. серпня, як годину розрахунку. Того дня мали відбутися великі демонстрації проти фашістів, себто національних німецьких партій.

Але правительство мало в руках не велику та дуже добру армію, поставилося рішучо і до вибуху не допустило.

День 9. серпня пройшов спокійно. Але соціял-демократи настрашилися, щоби ця побіда не перехилила важки німецького публичного життя на право і щоби їх пізнійше не обвинувачували за те. Тому виступили вони з бажанням зміни кабінету. І його змінено. На місце Куна прийшов Штреземан, а найважнійший портфель, міністра господарства, дістав фон Раймер. Таким маневром соціялісти вийшли побідниками. За ціну уступлення канцлера Куна куплено спокій і вихоплено збрую з рук комуністів. Доляр з 6 міліонів упав на два, а населення потішається надією, що таксамо впадуть також і ціни. Поки що цього уладку не видно, а поправа межить у тім, що на торзі появилося більше ярини й омасти.

Нове правительство має перед собою дуже важку задачу. Воно мусить звести бій з дорожнечою, але з другого боку мусить також ратувати державні фінанси. А ратувати їх може накладаючи нові податки і нові, і то дуже великі ціни на почту й залізниці.

Колиж будуть висші податки і дорosша залізниця, то купці скажуть, що вони не можуть дешевше продавати своїх товарів.

Як з цього завороженого колеса вийти, того мабуть жадна голова в Німеччині не знає. Всьо що буде зроблене, можна назвати латаниною, про реставрацію економічного, а разом із тим також суспільно-політичного положення Німеччини й мови бути не може.

Верзальський мир захитав її в основах. Німеччина має за богато населення, а за мало землі. Це тепер на скрізь промислова держава. Алеж верзальський договір захитав основами промислу, бо відтяв від Німеччини найбільше промислові центра на Шлеську і над Рейном, а до того Французи заняли ще й Поруря. Німцям бракло вугля, заліза, бракло богато фабрик і вони не годні дихати. Німеччина мусить піднести свою продукцію, тоді піднесеться також вартість її гроша. Коли Европі залежить на успокоенню Німеччини, коли вона не хоче, щоб з вибухом комуністичної революції в Берліні, почався комуністичний танець у всіх краях і державах, то вона постарається о порозуміння між Німцями й Французами, дасть Німцям, коли не якусь значну позичку, то по крайній мірі довшу проволоку в сплаті военних відшкодовань і таким чином відверне грізну небезпеку від Европи.

Скаже хтось, що тепер німецькі фабрики працюють дуже інтензивно, що фабриканти мають такі зарібки, яких не мали перед війною, що люксус і розкіш між богачами в Німеччині прибирає неймовірні розміри, і т. д. Це все правда, але з другого боку німецькі фабрики купують вугля і сирівець за границею, мусять за одно і за друге дорого платити і марка німецька паде, бо є велике запотрібовання чужої, доброї валюти. Ті фабрики, які осталися при Німеччині, працюють пильно і справно, але їх за мало, щоб на доходах із них могла остоятися така велика держава як Німеччина, вона без Шлеська, а тим більше без надрейнських земель обійтися не може. Поки не скінчиться окупація Поруря, поки над Рейном не почнеться нормальне життя, поти над Німечичною, а разом з тим також над цілою Европою буде висіти небезпека нових заворушень а може й нової війни, найстрашнійшої, яку бачив колинебудь світ.

Н. М.

КАРТИНИ З ПОЛІССЯ

Іду я нашим селом:
Ніч, безлюддя кругом,
Бо село задрімало, заснуло, —
Спить поліське село,
Мов зорі й не було.
Мов би крику „вставай" не почуло.
Сумно, сумно в селі,
Вється мгліє по землі,
І хати оповиті туманом
І ніде у окні
Не заблиснуть огні
Щоб зустріти надходячий ранок.
Бо була і в нас
Вже зоря зайнялась
І рожевий вже ранок надходив,
Та насунула мгла,
І зробилася ніч
І закрила там сонце свободи.
Та на все є свій час...
Треба в селах у нас,
Щоб огні похатах засвітились,
Щоб вкраїнське село,
Без огню не було.
Щоб в борні мало-б розум і сили.
Був би світ по хатах,
Щез би бридкий наш страх,
Повтікалиб огидливі мари,
Розвіялась би імгла,
Розступилися-б чорні хмари,
Зажилиб ми собі
На своїй та землі,
Як живуть і другі народи
І поліське село
У добрі-б розцвіло,
І засяв би всім ранок свободи.

О. Колосун.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

Ленін помимо лихого здоровля, дуже інтересується приготовавчою роботою в Москві при організованню Всеросійської Рільничої Вистави? Пару днів перед офіціяльним отворенням 15. серпня Президіюм Комітету Вистави враз з робітниками, які брали участь у будові будинків на місци вистави, вручила хорому президентови Совітів Народних Комісарів альбум з ріжними фазами виставової роботи. Чи Ви знаете, що турецький тютюн є найліпший і найкоштовнійший та що Гелмар мають в собі 100% чисто турецького тютюну і суть паковані в картонові пуделки а не у вязки?

ВИДАННЯ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Від Куруківщини до Кумейщини, том 8, частина 1	$1.50
Початки Хмельниччини, том. 8, частина 2	1.00
Історія Української Літератури, том 1	1.50
Українська Революція, др. Мих. Лозинський, Галичина в рр. 1918-1920	1.00
Примітивні оповідання, казки і байки Африки та Америки	85
Хмельниччина в розцвіті (1648-1650), том 8, частина 3 (оправ.)	2.00

Замовлення слати на адресу:
"SVOBODA", 83 Grand Street, JERSEY CITY, N. J.

ДОПИСІ

ЕЙТСБОРО, ПА.

Страшний припадок.

Є приповідка „говори до гори до гори, а гора горою". Ottу приказку можна приклacти до тисячів Українців в Америці. Майже нема такої днини, щобисьмо не читали або й своїми очима не оглядали пересторогу із людського нещастя, але пожитку із того нема науки нема!

От прочитайте, що сталося в нашій місцевости із нашим чоловіком. Жив тут між нами Микола Ченець, із села Дидова, повіт Турка. У нього була жінка і пятеро дітий. Коли намовляли його вступати до У. Н. Союза, то він сміявся, що він ще молодий і здоровий та що не міркує ще ніяк переноситися на „той світ".

Він все казав, що має ще доволі часу, аби стати членом У. Н. С. На упір нема ліку.

Дня 21. серпня с. р. він робив до полудня, а як вернув домів, зібрався і пішов до „штору". Накупив, чого було треба і вернув до хати. У хаті застав зачинені двері. Отворив він їх собі і став на порозі тай питає жінки: — Жінко, а чогож ти так ца туго позапирала двері, таж то не зима!—

Жінка відказала, що на дворі збирається на бурю.

Тільки вона вимовила пару слів, аж тут блиснуло так, що аж її засліпило і таки зараз роздався страшний тріск ударившого грому.

Коли жінка опритомніла, побачила, що на порозі лежить її муж. Налякана, підбігла ід ньому, але він вже був мертвий. Грім убив його на амім порозі його хати!

Старшний випадок, але ще страшніщий тому, що небіщик лишив вдову і пятро сиріт без ніякого обезпечення!

Тепер вони бідні нарікають і плачуть, що нівідки їм помочи у їх сирітстві.

Скажіть самі, чи годиться чоловікови мати рідню і не подбати, щоби їм оставити хоч смертну запомогу по своїй голові.

Як можна відкладати з дня на день своє вступлення до У. Н. С.?! Прецінь ніхто з нас не знає, що жде його завтра, позавтра.

Те, що сталося із Миколою Ченцем, може статися із кождим з нас. І кождий з нас може захворіти або й калікою стати в одну хвилю.

Українські Жінки! Ви повинні ґвавтувати, щоби ваші чоловіки понистали до У. Н. С. Що зробите в нещастю із вашими дрібними дітьми?!

Невелика та місячна оплата, а яка поміч відтак у найбільшій потребі! Ніхто не бажає ні собі, ні нікому ніякого лиха, але воно не спить. Біда не по лісі ходить, а поміж людьми. На теж і розум є, щоби найти на біду і лихо спосіб.

Тим способом є сейчас, не відкладаючи, вписати себе і всю рідню до найсильніщої, найбезпечніщої організації, якою є Український Народний Союз!

А ви, батьки, подивіться на свої дрібні діточки тай пожалійте їх! Нехай відтак вдова і сироти не плачуть на вас, що не дбалисьте за них.

Вступайте до У. Н. С., не гайчісь, таки зараз потім, як це прочитаєте, бо не можете знати, що завтрішний день для вас несе.

Хто любить жінку і діти, той геяе забезпечить сбее в У. Н. Союзі!

І. Іваник.
член 51 відділу У. Н. С.